

**Foreslått nasjonalpark
Sørdalen/Isdalen
Landskapsanalyse/-evaluering**

Miljøfaglig Utredning, rapport 2003:42

FORORD

På oppdrag fra Fylkesmannen i Troms, Miljøvernavdelinga, har Miljøfaglig Utredning AS utført en landskapsanalyse og evaluering i forbindelse med den planlagte Sjørdalen/Isdalen nasjonalpark. Analysen skal dokumentere kvaliteter innenfor området, og senere inngå som et av flere tematiske bidrag til en endelig avgrensning og eventuell forvaltningsplan for det foreslåtte verneområdet.

Analysen gjennomfører en objektivistisk beskrivelse av landskapet hvor de synlige naturfaglige kvalitetene utgjør det vesentlige grunnlaget for evaluering av verdi. Den verdiskapningen som skjer i forholdet mellom landskap og bruker av landskapet, og som uttrykkes ved begrepene tilknytning og identitet, er tillagt liten vekt. Dette skyldes valg av metode innenfor gitte ressurser.

Kontaktperson fra Miljøvernavdelinga har vært 1. konsulent Heidi Marie Gabler. Prosjektleder fra Miljøfaglig Utredning AS har vært naturforvalterkandidat Morten W. Melby. Naturforvalterkandidat Helge Fjeldstad har utarbeidet temakartet.

Prosjektleder befarte området 04.-07.09.2003. Foruten egen befarings i området og bruk av skrevne kilder fra området, har jeg hatt god nytte av andre tematiske utredninger fra planområdet. Dette omfatter temaene kvartærgeologi (Bjørklund og Møller 2002), botanikk (Iversen 2003), geologi, botanikk, zoologi og kulturminner/-miljø (Barlindhaug, Dahl, Iversen og Strann 2002) og samisk bruk av området (Prestbakmo 2002a).

Alle bilder i rapporten er tatt av undertegnede i løpet av befaringsen i 2003.

Tingvoll, november 2003

MORTEN W. MELBY

INNHOOLD

FORORD	2
SAMMENDRAG	4
1 INNLEDNING	7
2 METODE	8
3 BESKRIVELSE AV LANDSKAP	10
3.1 REGION 34. INDRE BYGDER I TROMS.....	10
3.1.1 <i>Landskapsunderregion 34.– Bardu/Målselv</i>	11
3.2 REGION 35. LÅGFJELLET I NORDLAND OG TROMS	16
3.2.1 <i>Landskapsunderregion 35.– Altevatnet/Øvre Dividal</i>	16
4 EVALUERING OG KONKLUSJON	29
5 LITTERATUR	31
VEDLEGG – LANDSKAPSOMRÅDER MED EVALUERINGSKLASSE	32

Rester etter en gamle på Stag´gunjuni. Fjellmassivet Spii´kaloabmi i bakgrunnen.

SAMMENDRAG

Bakgrunn

På oppdrag fra Fylkesmannen i Troms, Miljøvernavdelinga, har Miljøfaglig Utredning AS utført en landskapsanalyse og landskapsevaluering av området som er foreslått som Sjørdalen/Isdalen nasjonalpark. Analysen dokumenterer kvaliteter innenfor området, og inngår som et av flere tematiske bidrag til en avgrensning av og eventuell forvaltningsplan for den nye nasjonalparken.

Metode

For å dokumentere relative landskapskvaliteter og –verdier innenfor planområdet, er det tatt utgangspunkt i en metode for landskapskartlegging som bygger på et amerikansk arbeide ”Visual Management System” (U.S. Forest Service, 1974), videreutviklet og tilpasset norske forhold (Nordisk Ministerråd 1987:3, del I). Denne metoden beskriver en romlig inndeling av landskapet i tre ulike geografiske nivå. (Elgersma og Asheim 1998), –*Landskapsregioner*, *Landskapsunderregioner* og *Landskapsområder*.

Det foreslåtte verneområdet berører 5 landskapsområder fra 2 ulike landskapsregioner/-underregioner. Landskapsområdene er beskrevet og evaluert i forhold til opplevelse, og utgjør delfelt innenfor sine respektive landskapsregioner/-underregioner. Disse større enhetene danner dermed en referanseramme for evalueringen hvor hvert enkelt landskapsområde tilordnes en klasse. Metoden opererer med klassene A, B og C. Klassene A og B er todelte.

Klasse A

Landskapsområde der landskapskomponentene samlet sett har kvaliteter som gjør det enestående og særlig opplevelserikt. Landskapet er helhetlig med stort mangfold og høy inntrykksstyrke. Homogent og helhetlig landskap med usedvanlig høy inntrykksstyrke hører også med her.

Klasse A1 karakteriserer det ypperste og det enestående landskapet innenfor regionen.

Klasse A2 karakteriserer landskap med høy inntrykksstyrke og stort mangfold.

Klasse B

Klassen favner det typiske landskapet i regionen. Landskapet har gjengs gode kvaliteter, men er ikke enestående. Dersom et statistisk stort nok materiale foreligger, vil de fleste underregioner/landskapsområder høre til denne klassen

Klasse B1 representerer det typiske landskapet uten inngrep innenfor regionen.

Klasse B2 representerer det typiske landskapet med noe lavere mangfold og enkelte uheldige inngrep.

Klasse C

Klassen inneholder inntrykssvake landskap med liten formrikdom og/eller landskap dominert av uheldige inngrep.

Konklusjon

Tabell S.1 på neste side er en presentasjon av landskapsområdenes totalinntrykk og vurderingsklasse slik den er evaluert med grunnlag i skriftlige kilder, kontaktpersoner og befarings i felt. Landskapsområdenes avgrensing er illustrert på eget kartvedlegg bak i rapporten.

Tabell S.1. Presentasjon av landskapsområder innenfor det foreslåtte Sør-dalen/Isdalen nasjonalpark gjennom beskrivelse av totalinntrykk og vurderingsklasse mhp. opplevelse.

Område	Totalinntrykk	Kl.
Indre Sør-dalen	<p>Sør-dalen har et kontrastrikt tverrsnitt med skarpe overganger og et stort relieff. Hovedformene er likevel vedvarende over strekningen og storskalaformene utviser forholdsvis liten variasjon. Viktige elementer som forsterker opplevelsen i en mindre skala, er den frodige, nærmest tropiske vegetasjonen i dalbunnen med tett, fleraldret lauvskog over et særdeles høgvokst feltsjikt i samspill med den blakke Sør-dalselva som stedvis meandrerer og former idylliske grusører og sandbanker i de roligste partiene. De trange bekkekløftene i den stupbratte dalsida fanger også oppmerksomheten selv om innslaget er gjentagende over strekningen.</p> <p>Områdets synlige eller formidlete kulturhistorie og vissheten om områdets biologiske verdier, gir positive tilskudd til landskapsopplevelsen. Det registreres årlig både jerv, gaupe og bjørn innenfor landskapsområdet.</p>	A2
Snøhetta - Storklettan	<p>Landskapsområdet har en alpin karakter med stor formrikdom både i stor og liten skala, skarpe kontraster og et stort relieff. Fjellene framstår enhetlige som mektige enkeltindivider innenfor et helhetlig landskap. Et generelt stort innslag av breer, skredmateriale, nakent berg, bekker og tjern, danner raske vekslinger og et landskap med stor inntryksstyrke.</p> <p>Områdets biologiske verdier, og vissheten om de samme, er et positivt tilskudd til landskapsopplevelsen.</p>	A2
Isdalen	<p>Isdalen er en tydelig avgrenset sidedal til Sør-dalen, jevnt hellende med en svært velformet U-profil. Innlandsisens arbeid er senere glattet ut av et omfattende skred- og morenemateriale. Skoggrensa, synlige deler av botnbreene sammen med de sterkt brepåvirkede bekkene som drenerer dalføret, skaper liv og kontraster til landskapsområdet. Iselva gjennom Langfossen er et blikkfang, men forøvrig er det lite dramatisk innenfor landskapsområdet.</p> <p>Områdets synlige eller formidlete kulturhistorie og vissheten om områdets biologiske verdier, gir positive tilskudd til landskapsopplevelsen. I tillegg til registreringene nevnt over, er jerv og gaupe vanlig forekommende, og det gjøres årlige registreringer av bjørn innenfor verneforslaget som helhet.</p>	B1
Boldnoávi	<p>Landskapsområdet er slik det er avgrenset, et natuhistorisk dokument som beskriver i tydelig form den regionale avsmeltingshistorien gjennom Kvartær. Det naturgitte landskapet danner en spesiell atmosfære, hvor den skarpe romavgrensningen skaper et intimt, men også goldt og karrig landskap, avsondret fra det øvrige. Atmosfæren forsterkes av områdets flere tusenårige kulturhistorie og religiøse betydning. Boldnoávi representerer ekstreme former og en intens kontrastvirkning mot omgivelsene i en stor skala selv variasjonen i mindre skala, tilsvarende er svært begrenset.</p>	A1
Ruovdoavvit - Skaddjoavvit	<p>Landskapsområdet har partier med alpin karakter og stor formrikdom, skarpe kontraster og et stort relieff. Fjellene framstår enhetlige som mektige enkeltindivider innenfor et helhetlig landskap. Et generelt stort innslag av breer, skredmateriale, nakent berg, bekker og tjern, danner raske vekslinger og et landskap med stor inntryksstyrke.</p> <p>Det alpine massivet omgis av et mildere, lavereliggende landskap med en særlig frodig vegetasjon mellom en rekke, grunne småvann i høydelaget 700-100 m o.h. Områdets brukshistorie, innslag av tamrein og vissheten om at jerven har fast tilhold i området, er eksempler på dimensjoner ved landskapet som påvirker opplevelsen direkte og indirekte.</p>	B1

Verneforslaget inneholder et stort spenn av landskapstyper med til dels ekstreme utforminger. Både topografiske, klimatiske og næringsmessige forhold gir grunnlag for en stor og spennende uttrykksvariasjon. Raske vekslinger mellom formelementer både i stor og liten skala, skaper tydelige visuelle kontraster.

Landskapets hovedtema innenfor verneforslaget illustreres ved Sjørdalen og Boldnoávvzi som skjærer seg særdeles skarpt og i rett linje gjennom det kaledonske restfjellet fra grunnfjellsflatene i sør og til Bardudalen i nord. På begge sider av nedskjæringen rager høyfjellsmassiver opp i over 1500 m o.h. Høyfjellsmassivet i vest har et gjennomført og helhetlig alpint uttrykk, mens de østlige delene også representerer overgangsformer mot et lavereliggende og mindre kupert terreng.

Den geologiske dannelseshistorien innenfor verneforslaget kan leses av den berggrunnsgeologiske lagdelingen hvor de kaledonske dekkebergartene trer fram som tydelig linering i de nakne bergveggene. I første rekke er det likevel isen og breelvenes arbeid i Kvartær som er best illustrert og som har skapt den spesielle storskala formrikdommen innenfor verneforslaget. Senere forvitring og lokalbreenes arbeid har bearbeidet formene ytterligere og skapt spennende detaljer.

En generelt artsrik flora og fauna, samt områdets langvarige brukshistorie, tilfører verneforslaget viktige dimensjoner, både materielle kvaliteter og identitetsverdier.

1 INNLEDNING

Etter anmodning fra Miljøverndepartementet utarbeidet Statens Naturvernråd i perioden 1982-86 en plan for nye nasjonalparker og større verneområder i Norge. Utredningen *Ny landsplan for nasjonalparker* (NOU 1986:13) anbefaler en opprettelse av Sjørdalen - Isdalen nasjonalpark. Statens Naturvernråd gir en faglig begrunnelse for verneforslaget:

”Indre Troms er et av de aller rikeste i vårt land hva naturtyper angår. Det er kalkrike skiferbergarter som dominerer og gir et meget rikt planteliv. Noe av dette er blitt vernet i Øvre Dividal nasjonalpark, men Rådet mener at ytterligere vern er ønskelig. Området Sjørdalen/Isdalen peker seg ut av flere grunner. Under isavsmeltingen hadde Torneträsk sitt utløp gjennom Sjørdalens canyon. Fjellområdet mellom Sjørdalen og Isdalen er botanisk sett overmåte rikt og av samme kvalitet som i den berømte Abisko nasjonalpark sør for Torneträsk.”

Stortingsmeldingen *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge* (St.meld. nr. 62, 1991-92) bygde på NOU 1986:13, og videreførte forslaget om å etablere Sjørdalen/Isdalen nasjonalpark.

I ettertid er det gjennomført nye registreringer innenfor verneforslaget. Disse utredningene bekrefter de kvalitetene som er brukt som begrunnelse for vernet, og utdyper disse. En nærmere lokalisering av hvor hvilke kvaliteter finnes innenfor (og delvis utenfor) verneforslaget, blir også konkretisert gjennom arbeidet.

Denne temarapporten presenterer en analyse av de materielle landskapskvalitetene som finnes innenfor og i nær tilknytning til verneforslaget, med vekt på det opplevelsespotensialet disse representerer. Rapporten er, på linje med de øvrige fagrapportene, ment å skulle utgjøre et grunnlag for arealavgrensning og utarbeidelse av endelig forslag til nasjonalpark.

2 METODE

For å dokumentere relative landskapskvaliteter og –verdier innenfor planområdet, er det tatt utgangspunkt i en metode for landskapskartlegging som bygger på et amerikansk arbeide "Visual Management System" (U.S. Forest Service, 1974), videreutviklet og tilpasset norske forhold (Nordisk Ministerråd 1987:3, del I). Denne metoden beskriver en romlig inndeling av landskapet i tre ulike geografiske nivå.

Landskapsregionene representerer første nivå, hvor det i Norge allerede er gjennomført en landsdekkende registrering (Elgersma og Asheim 1998). Landskapsregionene splittes videre i landskapsunderregioner. Hvor mange, vil være avhengig av den landskapsfaglige spennvidden som finnes innenfor regionen. Til sist blir hver underregion igjen inndelt i mindre landskapsområder. Dette er den minste kartleggingsenheten som beskrives og evalueres i henhold til metoden.

Så langt foreligger landet inndelt i 45 landskapsregioner (Elgersma 1996). Dette er generelle beskrivelser som har som viktigste funksjon å være referanseramme for en mer detaljert beskrivelse og evaluering av de landskapsunderregioner og landskapsområder som finnes innenfor landskapsregionen. For Troms fylke er underregionene grovt avgrenset på kart (NIJOS u.å.), men hverken beskrevet eller evaluert. På landskapsområdenivå finnes ingen data for Troms fylke. Oppgaven for dette arbeidet er derfor å beskrive underregioner og beskrive/evaluere de landskapsområdene som inngår i planområdet.

Beskrivelse av landskap (Kap. 3)

Landskapsregionene er allerede beskrevet (Elgersma og Asheim 1998) ved karakterene:

• Naturforhold• Arealbruk		• Bebyggelse og andre kulturspor• Landskapsinntrykk

Dette er grove, sammensatte beskrivelseskarakterer som tilfredsstillende to vesentlige funksjoner.

- de gir tilstrekkelig innhold til enheten som regional referanseramme

- de uttrykker skillelinjene mellom regionene og begrunner den geografiske avgrensningen

Landskapsunderregionene beskrives kort med vekt på det lokale særpreget som begrunner en separat behandling. For den videre beskrivelsen av landskapsområder er det tatt utgangspunkt i en oppsplitting av landskapet. Landskapets ulike komponenter er følgende (Lykkja 1999):

• Landskapets hovedform• Geologiske formasjoner• Vegetasjon		• Vann og vassdrag• Jordbruksmark• Bosetning og tekniske anleg

Samtlige komponenter, hvis de er representert, beskrives. På grunnlag av den samlede beskrivelsen utarbeides og beskrives landskapsunderregionenes og landskapsområdene

- Landskapskarakter

Evaluering av landskap (Kap.4)

Med grunnlag i beskrivelsene fra de 6 landskapskomponenter nevnt over, evalueres hvert landskapsområde med hensyn til opplevelsesverdi etter deres

- Mangfold,
- Inntrykksstyrke
- Helhet

Mangfold: Er et landskap satt sammen av mange ulike element med stort mangfold i form, farge og tekstur, øker dette opplevelsespotensialet til landskapet sammenliknet med andre landskap med et lavere mangfold.

Inntrykksstyrke: Store kontraster i markante komposisjoner skaper dramatisk og spenning. Sterke inntrykk gir større og mer varige opplevelser enn svakere inntrykk.

Helhet: Landskap der de ulike elementene står i et balansert forhold til hverandre (harmoni), og hvor strukturene ikke er brutt av inngrep eller manglende kontinuitet, øker landskapets opplevelsesverdi.

Landskapsområdene tilordnes en klasse med grunnlag i deres totalinntrykk. Metoden opererer med 3 klasser etter opplevelsesverdi, A, B og C. Klassene A og B er todelt.

Klasse A

Landskapsområde der landskapskomponentene samlet sett har kvaliteter som gjør det enestående og særlig opplevelsesrikt. Landskapet er helhetlig med stort mangfold og høy inntrykksstyrke. Homogent og helhetlig landskap med usedvanlig høy inntrykksstyrke hører også med her.

Klasse A1 karakteriserer det ypperste og det enestående landskapet innenfor regionen.

Klasse A2 karakteriserer landskap med høy inntrykksstyrke og stort mangfold.

Klasse B

Klassen favner det typiske landskapet i regionen. Landskapet har gjengs gode kvaliteter, men er ikke enestående. Dersom et statistisk stort nok materiale foreligger, vil de fleste underregioner/landskapsområder høre til denne klassen

Klasse B1 representerer det typiske landskapet uten inngrep innenfor regionen.

Klasse B2 representerer det typiske landskapet med noe lavere mangfold og enkelte uheldige inngrep.

Klasse C

Klassen inneholder inntrykksvake landskap med liten formrikdom og/eller landskap dominert av uheldige inngrep.

3 BESKRIVELSE AV LANDSKAP

3.1 REGION 34. INDRE BYGDER I TROMS

”Typisk dalregion, skjernet av høye fjell og med tilnærmet innlandsklima. Furuskogen har sin største og beste utvikling i fylket. Innflytterbygder med sterk sørnorsk og/eller finsk innslag”

(Elgersma & Asheim 1998)

Naturforhold

”Regionen viser varierende berggrunnsforhold. Kambrosilurbergarter med fyllitter, glimmerskifer og soner med marmor dekker det meste av Bardu- og Målselvdalen. Granitter og skjønne sandsteiner står høyt langs Målselvdalens nordside og merker seg ut ved sin karrighet. Nordover fortsetter kambrosiluren langs en vestlig fallende flate, og i de øvre delene av dalførene blottes da underliggende eokambriske sandsteiner og kvartsitter. En klar lagning i disse bergartene gir tydelig linjering i landskapet og markerte dalskuldre. Forskjellene i næringsinnhold mellom bergartene er store og dette skaper betydelige ulikheter i flora. Dalstrukturene i regionen er velutviklete med betydelige sidedaler. De har U-profil langs store strekninger som et resultat av dalbreenes arbeid, og med flate elvesletter i bunn. Elvene meandrerer i løkker og bruker hele dalbunnens bredde, flere fosser finnes. Breelvterrasser fra isavsmeltingstida finnes avsatt flere steder. Raskjegler langs fjellfoten og skredfar i fjellsidene er vanlig forekommende fenomen. Noe annerledes utformet er de nordligste dalførene, Skibotndalen og Reisadalen. Dalgangene her er nærmest uten forgreninger, uryddige i bunnen, nesten viltre med mellomfjell og avsatter, og dypt V-skårne sidedaler. Flere fosser i dalsidene.

Relieffet er stort, omkringliggende fjelltopper når opp i 12-1500 m o.h. Klimaet er svakt kontinentalt med kalde vintre og relativt høye sommertemperaturer.

Vegetasjonen domineres av furuskog i de sørligste dalførene med et bjørkeskogbelte i overgangen mot fjellet.”

(Elgersma & Asheim 1998)

Arealbruk

”Jordbruket inntar en framtrødende plass. Dalene ble kolonisert og gårdene ryddet av døler sørfra. Et nærmest sammenhengende jordbrukslandskap finnes på de flate elveslettene. Engbruk med melkeproduksjon og sauehold er de viktigste driftsformene. Skogbruk er en viktig binøring der furuskogen finnes. En annen stor bruker er forsvaret med flyplass og øvingsfelt. I flere av elvene er det et godt laksefiske.”

(Elgersma & Asheim 1998)

Bebyggelse og andre kulturspor

”Mye av bebyggelsen er av yngre dato med sterke østnorske innslag som tunform med laftede bygninger. I de nordlige områdene finnes gjenreisingsbebyggelse. Skogseterbruk og samiske kulturminner.”

(Elgersma & Asheim 1998)

Landskapsinntrykk

”Stor, men likevel sterk romfølelse. Barskog og plantefrodighet i dalbunnen gir kontraster til tinder og tinderekker.”

(Elgersma & Asheim 1998)

3.1.1 Landskapsunderregion 34.– Bardu/Målselvdalen

Landskapsunderregionen utgjør den geografisk største og sørligste av totalt 5 underregioner innenfor region 34 *Indre bygder i Troms*. Hver av disse former separate, nordvest-sørøstrettede overganger mellom fjord (*Fjordbygdene i Nordland og Troms*) og fjell (*Høgfjellet/Lågfjellet i Nordland og Troms*).

Målselvdalen er hoveddalføret som munner ut i Målselvfjorden. Derfra går dalen sørover omlag 25 km før Bardudalen grener av mot sør-sørvest ikke mer enn 4 m o.h. Målselvdalen er brei, åpen og flat med mektige sandmoer på strekningen. Målselvdalen fortsetter mot sørøst, senere mot øst og øst-nordøst i omlag 35 km før den deler seg i Dividalen mot sør, Rostadalen mot øst og sørøst og Tamokdalen mot nordøst. Alle disse er brede, åpne og skogkledde daler. På denne strekningen er Målselvdalen trangere og dalbunnen stiger brattere opp til 84 m o.h. ved delingspunktet.

Dalene omkranses av massive høyfjell opp mot 1800 m o.h., men Dividalen skiller seg noe ut fra de øvrige ved å strekke seg helt inn mot lavfjellet og viddelandskapet i grensetraktene mot Sverige, hvor underliggende eokambriske sandsteiner og kvartsitter kommer til overflaten.

Dalførene i underregionen er breeroderte, med tydelig U-form og med elva meandrerende over mektige elveavsetninger i bunnen. Flere plasser finnes omfattende breelvterrasser i dalsidene.

Skogbildet er variert med rike flommarkmiljøer langs elvebredde og en veksling mellom bjørk, furu og innplantet gran forøvrig. Lauvskogen er tildels høgproduktiv, men erstattet med gran mange steder.

Jordbruket er særlig konsentrert i nedre deler av underregionen, og intensiteten avtar innover dalførene. Det er i hovedsak engbruk med ku og sau som utgjør produksjonen. Utmarka er i liten grad benyttet som beite. Ordinær skogsdrift og forsvarets øvingsvirksomhet er vanlig forekommende i utmarka i Målselvdalen.

Landskapsområde 34.–01. *Indre Sjørdalen*

Landskapsområdet omfatter indre deler av Sjørdalen fra Sjøermo og sørover til Stag´gunjunni. Hele dalformen, opp til overgangen mot fjellflaten, inngår i landskapsområdet

LANDSKAPSKOMPONENT	BESKRIVELSE
Landskapets hovedform	<p>Berggrunnens hardhet, lagdeling, sprekker og svakhetssoner er definert av ytre krefters påvirkning gjennom flere hundre millioner år. Disse egenskapene har vært viktige for hvordan isbreer i senere tid har erodert og formet landskapet. Sjørdalen er breerodert gjennom flere istider i Kvartær, og avsnittet av Sjørdalen som utgjør landskapsområdet, er trang, skarpt og dypt nedskåret, tydelig U-formet og med dalsider som strekker seg loddrett opp mot høyfjellsplatåer på begge sider. Dalførets vegger er massive elementer som avgrenser dalrommet og virker sterkt orienterende. De mange tilløpsbekkene som faller ned i Sjørdalen gjennom trange kløfter fra øst og vest, skaper liv og fremhever det bratte profilet.</p> <p>Det markante tverrprofilet er vedvarende over strekningen, selv om relieffet gradvis blir noe mindre, samtidig som dalføret snevres inn i sørlige deler. Hovedformen dramatisk opprettholdes over strekningen.</p> <p>Dalbunnen faller jevnt og slakt gjennom landskapsområdet. Sammen med et karakteristisk, men vedvarende tverrprofil, utviser partiet liten variasjon i stor skala. Den vedvarende karakteren forsterkes av dalgangens strengt lineære form, uten forgreininger, fra sør mot nord.</p> <p>Landskapets hovedformer skaper et kontrastrikt, men likevel gjentakende uttrykk over strekningen.</p>
Geologiske formasjoner	<p>Løsmasseavsetninger, mangel på de samme og andre spor fra kvartære prosesser er godt synlige innenfor landskapsområdet. Sjørdalen i seg selv framstår som et illustrerende eksempel på breenes gravearbeid gjennom en rekke istider i Kvartær. Sjørdalen, som er det laveste overløpspasset mellom Finnmark og Namdalen, ledet smelte vann fra store lokalbreer som smeltet ned over Tornetråsk.</p>

	<p>Massene finnes igjen i nedre deler av dalføret fra Sørmo og nordover i form av store breelavsetninger.</p> <p>Det er et tynt og usammenhengende morenedekke i dalbunnen innenfor landskapsområdet, og i dalsidene finnes skredmateriale, til dels av stor mektighet. De stupbratte partiene i høydelaget over skredmaterialet er løsmasse- og vegetasjonsfrie. Langs elva finnes finere masser, og mindre elveavsetninger er synlige i elvas meanderende partier.</p> <p>I mellomistidene har tilløpsbekkene til Sjørdalen erodert dype kløfter i fjellsiden. Dette er særlig godt illustrert langs østsida av dalen, med Kjeleelva og Tverrelva som særlig illustrerende eksempler.</p> <p>De geologiske formasjonene utviser ikke stor variasjon innenfor landskapsområdet, men understreker likevel landskapets hovedformer. Det mektige skredmaterialet og de eroderte bekkeløftene er viktige bidrag til kontrastvirkningen og landskapets dramatiske uttrykk.</p>
Vegetasjon	<p>Lauvskog dekker hele dalbunnen og strekker seg opp mot ca. 550 m o.h. i dalsidene. Langs elva i flatere partier er lauvskogen sterkt flompåvirket, og defineres av botanikere som flommarkskog. Gråor dominerer i dette partiet, med rike innslag av hegg, bjørk, rogn og selje. Enkelte individ er svært gamle, og det er mye død ved innimellom. Bjørka danner skoggrensa innenfor landskapsområdet.</p> <p>Mye død ved i ulike nedbrytningsfaser gir forutsetninger for flere sjeldne og truede arter. Dette er delvis unnselige arter, men samtidig et uttrykk for urørthet og villmark. Flommarkskogen er rik på særlig spurvefugl, og de flompåvirkede grusørene/sandbankene langs elva er mulige leveområder for en spennende fauna.</p> <p>Lauvskogen gir et tett og frodig uttrykk, en karakter som ytterligere forsterkes av den storvokste undervegetasjonen. Til dels stenger vegetasjonen for utsynet, og særlig elvas uttrykk svekkes av denne grunnen over strekningen. Skogbildet er kraftfullt og dominerende, men relativt ensformig innenfor landskapsområdet.</p>
Vann og vassdrag	<p>Sjørdalselva med alle tilløpsbekkene som faller nesten loddrett ned i dalrommet fra øst og vest, er et svært dominerende element innenfor landskapsområdet.</p> <p>Elva har et forholdsvis ensartet løp over strekningen. Dalbunnen er slakt hellende over strekningen, og på de bredeste og slakeste partiene går elva meanderende i finere løsmasser og danner frodige flommarksmiljøer, grusører og andre biologisk verdifulle miljøer.</p> <p>Tilløpsbekkene renner til dels dypt nedskåret i mørke bergkløfter ned dalsiden. Kontrastene, bevegelsen og fargespillet akkompagneres av et kraftig bulder. Dette bildet er imidlertid gjentakende innenfor landskapsområdet, og inntryksstyrken svekkes etterhvert. I dalbunnen finnes et nett av mindre flomløp som bare er aktive en kort periode av året.</p> <p>Det er ingen vannspeil innenfor landskapsområdet med unntak av mindre loner og bakevjer. Vassdraget er tydelig brepåvirket, og den store materialtransporten blakker vannmassene og gir elva en sterk farge.</p> <p>Vassdraget innenfor landskapsområdet er et vesentlig og kontrastskapende element i landskapsområdet selv om uttrykket er gjentakende over strekningen. Det tette skogbildet kamouflerer innslaget i noen grad og begrenser vassdragets visuelle influensområde.</p>
Jordbruksmark	<p>I nordlige deler av landskapsområdet finnes flekker med brakklagt jordbruksmark og enkelte mindre granplantinger. Sjørdalen benyttes ikke som beite for husdyr. Det tas ut ved langs den kjørbare delen av traséen inn langs østsida av Sjørdalselva.</p>
Bosetning og tekniske anlegg	<p>Det er ikke bosetning innenfor området, men brukene på Sørmo grenser inntil i nord. Av tekniske anlegg er skogsvegen fra Sørmo og sørover langs østsida av Sjørdalselva, det mest iøynefallende. Vegens standard avtar gradvis og allerede ved grensa mellom privat og statsgrunn er vegeen blitt til en ordinær sti.</p>

	<p>Et fåtall mindre buer ligger innenfor landskapsområdet. Disse er i privat bruk. Elgbestanden er svært stor, og spor etter elgjakta finnes spredt innover Sjørdalen i form av enkle konstruksjoner for flåing/slaktning.</p> <p>Selv om de synlige kultursporene i dag er få, er likevel områdets brukshistorie en spennende dimensjon ved landskapet. I dag er det Turistforeningens rødmerkede sti gjennom dalen som representerer den viktigste bruken. Stien gjennom Sjørdalen ble imidlertid mye benyttet av anleggsarbeidere på Ofotbanen tidlig på 1900-tallet. I kjølvannet fulgte andre som så på anlegget som et viktig marked for varehandel. Flere store oppmurte varder i fjellet lengre sør, stammer fra denne perioden. Også flyttsamer har brukt Sjørdalen gjennom en lang periode som flyttveg mellom kysten og innlandet.</p> <p>Under krigen var det mange som flyktet over til Sverige gjennom Sjørdalen, og flere historier knytter seg til denne aktiviteten. Samenes utvekslet husdyr med de fastboende i Sjørdalen. Mulighetene for å finne spor etter forhistorisk bruk av området virker gode ut fra høydelag, topografi og vassdrag, og andre funn av fornminner innenfor regionen.</p> <p>Det er få og lite synlige kulturspor innenfor landskapsområdet, men Sjørdalens brukshistorie er en mangfoldig og spennende dimensjon ved landskapet som forsterker opplevelsen for den som blir kjent med den.</p>
Landskapskarakter	<p>Sjørdalen har et kontrastrikt tverrsnitt med skarpe overganger og et stort relieff. Hovedformene er likevel vedvarende over strekningen og storskalaformene utviser forholdsvis liten variasjon. Viktige elementer som forsterker opplevelsen i en mindre skala, er den frodige, nærmest tropiske vegetasjonen i dalbunnen med tett, fleraldret lauvskog over et særdeles høgvekst feltsjikt i samspill med den blakke Sjørdalselva som stedvis meandrerer og former idylliske grusører og sandbanker i de roligste partiene. De trange bekkekløftene i den stupbratte dalsida fanger også oppmerksomheten selv om innslaget er gjentakende over strekningen.</p> <p>Områdets synlige eller formidlete kulturhistorie og vissheten om områdets biologiske verdier, gir positive tilskudd til landskapsopplevelsen. Det registreres årlig både jerv, gaupe og bjørn innenfor landskapsområdet.</p>

Flommarkskog langs Sjørdalselvas meandrerende løp. Nedløpet av Nordre Leirelva i bakgrunnen.

Indre deler av Sør-dalen, sett fra oppgangen mot Stag´gunjuni

Øvre deler av Tverrelva er blikkfang for deler av Sør-dalen. Elva renner i en dyp nedskjæring i nedre deler.

3.2 REGION 36. HØGFJELLET I NORDLAND OG TROMS

"Dette er en samlegruppe der alle fjellområder med dominerende høyalpin vegetasjon er samlet. På grunn av dens utstrekning og ulik berggrunn er det store forskjeller i landskapsform."

(Elgersma & Asheim 1998)

Naturforhold

"En kompleks berggrunn av kaledonsk alder finnes i de fleste høyfjellsområdene i begge fylkene. Dominerende er likevel kambrosilurbergarter, i begge fylker over store områder omdannet til fyllitt, glimmerskifer og marmor. Disse fjellområdene preges av en åpenhet der basisformasjoner kulminerer i trigonalt utformede tinder og tinderekker. De aller nordligste høyfjellsområdene i Troms ligger innenfor Finnmarks eokambriske sandsteinsdekker og avviker i utseende fra områdene lengre sør ved sin tydelige stratifisering.

Lyngenhavvøya består av gabbro, en mørk bergart. Fønner og breer dekker disse tindefjellene, et imponerende skue der de stiger rett til værs fra fjorden. Imidlertid, de mest særpregete fjellområdene finnes i Nordland fylkes granittområder. Her er tindefformasjoner hugget ut etter meget klare og sterke linjer. Det nærmest totale fraværet av løsmasser gir en sjelden nakenhet der granittens buede eksfolierte flater kommer godt fram. Stetind er en nasjonal klassiker og utropt til et av landets vakreste fjellformasjoner. Roligere og mer avrundet høyfjell finnes lengst sør i bl.a. Børgefjell.

Av mindre landskapsformer i fast fjell er botner den vanligste, av løsmasseformer er talus og snøskredavsetninger vanligst. Morene forekommer i daldragene og som randavsetninger i tilknytning til botnbreer, og til dels store formasjoner fra slutten av siste istid. Breer forekommer i de fleste underregioner.

Vegetasjonen i høyfjellet er meget sparsommelig, for det meste fraværende. Lavbevokst barmark dominerer."

(Elgersma & Asheim 1998)

Arealbruk

"Noen av verdens mest utfordrende klatreområder finnes i regionen."

(Elgersma & Asheim 1998)

Bebyggelse og andre kulturspor

Ikke beskrevet.

Landskapsinntrykk

"Typisk nordnorsk dvs. romslig med storslagne og vide utsyn i et overveiende alpint landskap."

(Elgersma & Asheim 1998)

3.2.1 Landskapsunderregion 36.--. Næverfjellet

Underregionen utgjør en relativt nordlig enhet innenfor Landskapsregion 36 *Høgfjellet i Nordland og Troms*. Høgfjellsenhetene er stort sett lokalisert til grenseområdene mot Sverige, med unntak av Møysalen (Hinnøya) og Lyngsalpene. Tilsvarende høgfjell finnes ikke representert innenfor Finnmark fylke.

Berggrunnen innenfor underregion "Næverfjellet", består stort sett av kaledonske skyvedekkebergarter som er skjøvet over det gamle grunnfjellet under fjellkjedefoldingen for ca. 400 millioner år siden. I hovedsak består denne berggrunnen av glimmerskifer og marmor som gir grunnlag for et næringsrikt (kalkrikt) jordsmonn. Dekkebergartene grenser mot og framstår i kontrast til grunnfjellet lengre sør. Her inngår granitter innenfor et lavereliggende, flatere parti med surt og næringsfattig jordsmonn.

Etter fjellkjedefoldingen, har forvitring og erosjon tæret ned flere tusen høydemeter av fjellkjeden. Forkastninger, sprekker og svakhetssoner har senere påvirket isens graving gjennom en rekke istider, og

hovedformene i det landskapet som vi ser i dag, ble utviklet. Etter isavsmeltingen har lokalbreer ytterligere gravd ut botner og detaljformet fjellene.

Det er generelt lite morene innenfor underregionen, men stedvis kan det likevel være mektige bunnmoreneavsetninger i dalsenkningene. Store mengder skredmateriale etter vedvarende frostforvitring ligger ved fjellfoten i de bratteste partiene. De høyeste fjelltoppene er mange steder dekket av blokkmark etter overflateforvitring. Breinnslaget er omfattende innenfor underregionen, og spredt i form av mindre botnbreer med middelhøyde 1000 – 1200 m o.h.

Et tett nettverk av små brepåvirkede smeltevannsbekker finnes innenfor underregionen. Disse faller forholdsvis raskt og fanges inn av de nord- og nordvestrettede hovedvassdragene. Brepåvirkningen sikrer en høy vannføring gjennom sommerhalvåret.

Vegetasjonen tilhører stort sett lavalpin vegetasjonsregion, men grenser stedvis opp i mellomalpin sone. Rabbevegetasjon i veksling med snøleier karakteriserer høyfjellsområdet med forholdsvis rike utforminger. Rabbesamfunn med reinrose, kantlyng og rabbetust, og rike engsnøleier er vanlig forekommende innenfor underregionen.

Klimaet er kjølig oseanisk med relativt stor fuktighet – varmt om sommeren og kaldt om vinteren. Snødekket er stabilt gjennom en lang vintersesong.

Det er ingen jordbruksmark innenfor underregionen. Fjellområdet er sommerbeite for tamrein, og enkelte sommerboplasser finnes i tilknytning til reindriften. Med unntak av reingjerder, riksrøyser, varder og de få boligene innenfor underregionen, er det ikke tekniske inngrep.

Landskapsområde 36.–01. Snøhetta - Storklettan

Landskapsområdet omfatter høyfjellsområdet mellom Sjørdalen i øst og Stordalen i vest. Området avgrenses videre av Melhusdalen i nord og i sør av det store, lavereliggende våtmarkssystemet vest for Tornetråk.

LANDSKAPSKOMPONENT	BESKRIVELSE
Landskapets hovedform	<p>Landskapsområdet er høg fjell med modne alpine former, hvor de høyeste toppene strekker seg opp mot 1500 meters høyde. Det hevede slettelandskapet er erodert både av innlandsisen og av mindre lokalbreer, eller såkalte botnbreer. Isdalen, Budalen og Bonnesskardet mellom disse, er typisk erodert av innlandsisen, mens lokalbreene i senere tid har gravd ut de mange botnene og dermed "kvasset" tindene og skapt det alpine preget som er så tydelig representert innenfor landskapsområdet i dag.</p> <p>Landskapsformene utviser stor variasjon med tydelige kontraster i skillet mellom avrundete dalformer, kvasse tinder og med nord-, sør-, øst- og vestvendte botner i ulike høydelag. Breinnslaget er stort, og medvirker til å forme kontraster og fremheve formrikdommen.</p>
Geologiske formasjoner	<p>Et tykt bunnmorenedekke strekker seg fra Budalen og nordover inn dalgangen mot Snøhetta og tilsvarende sørover i partiet langs østsida av Storklettan. Forøvrig er morenedekket tynt eller totalt fraværende innenfor landskapsområdet.</p> <p>Store mengder skredmateriale ligger i fjellfoten under de bratteste fjellsidene, som regel under nakne, stupbratte bergvegger. Dette skyldes frostforvitring etter isnedsmeltingen. På de høyeste toppene har det skjedd en overflateforvitring og tykt forvitningsmateriale dekker store arealer. Særlig tydelig er dette utviklet på Storklettan og på Spiikaloabmi.</p> <p>Det finnes en rekke botnbreer innenfor høydelaget 1000-1200 m o.h. Innslaget er et markert bidrag til den totale variasjonsrikdommen.</p> <p>De geologiske avsetningene skaper variasjon direkte i form av deres tekstur og farge, og indirekte gjennom den påvirkningen som kan leses av vegetasjonsdekket.</p>

Vegetasjon	<p>Landskapsområdet er trebart. Stedvis finnes et vierbelte i lavereliggende partier, og en mosaikk av rabbevegetasjon og ulike varianter av snøleiesamfunn i lavalpin sone. Forskjellige utforminger av rabbesamfunn finnes på tørre, tidlig avsmeltede forhøyninger, mens alle typer fra engsnøleier til mosesnøleier dekker de fuktige, sent avsmeltede forsenkningene i terrenget. Med høyden forsvinner vegetasjonsdekket, og blokkmarka overtar.</p> <p>Utformingen av rabbe- og snøleievegetasjonen veksler med tilgangen på kalk. En marmoråre som slynger seg gjennom hele landskapsområdet, gir lokale utslag, men hele landskapsområdet er å betrakte som rikt i botanisk sammenheng.</p> <p>Fjellvegetasjonen er generelt rik og frodig, og fargespillet i vegetasjonen gjennom barmarkssesongen, strekker seg høyt opp i terrenget og preger fjellområdet. For botanisk interesserte finnes et spennende artsmangfold med potensiale for sjeldne arter. Reinroseheia er et spesielt innslag under blomstringen.</p>
Vann og vassdrag	<p>Det ligger flere vann av ulik størrelse innenfor landskapsområdet. Mange av disse ligger i utgravede botnformer som en understrekning av de geologiske formene. Dette gjelder i utpreget grad Tuvvatna, første og andre Geitryggvatnet og Budalsvatnet. I Bonnesskardet mellom Budalen og Isdalen ligger to mindre tjern, og sør for Storklettan ligger de to største vannene innenfor landskapsområdet. Vannene inngår i flere mindre vassdrag som drenerer landskapsområdet i alle himmelretninger.</p> <p>Småvann og bekker er tydelig eksponerte i det trebare høyfjellsområdet, gir bevegelse og liv til landskapet og danner en effektiv kontrast til omgivelsene. Bekkene har et forholdsvis bratt og variert løp med flere mindre fall og fosser. Breavsmeltingen gjør at bekkene har god vannføring gjennom store deler av sommerhalvåret.</p>
Jordbruksmark	<p>Det er ikke jordbruksmark innenfor landskapsområdet. Arealet inngår som et prioritert sommerbeite for tamrein. Tamrein i høgfjellet er et positivt, spennende innslag som på sett og vis er "naturlig" og skaper en tidløshet i opplevelsen.</p>
Bosetning og tekniske anlegg	<p>Bortsett fra enkelte reingjerder, så finnes det ikke tekniske anlegg innenfor landskapsområdet. Villmarkspreget forsterkes blant annet av vissheten om at jerv, gaupe og bjørn finnes i området.</p>
Landskapskarakter	<p>Landskapsområdet har en alpin karakter med stor formrikdom både i stor og liten skala, skarpe kontraster og et stort relieff. Fjellene framstår enhetlige som mektige enkeltindivider innenfor et helhetlig landskap. Et generelt stort innslag av breer, skredmateriale, nakent berg, bekker og tjern, danner raske vekslinger og et landskap med stor inntryksstyrke.</p> <p>Områdets biologiske verdier, og vissheten om dem, er et positivt tilskudd til landskapsopplevelsen.</p>

Utsyn fra foten av Riep'pecåk'ka og sørover mot Blåfjellet, Snøhetta og Snøhatten. Budalen inn fra venstre.

Vesleklettan sett fra vest. I høyre bildekant skimtes inngangen til Budalsvatnet. Markerte småkalaformer.

Storklettan i øst. Store skredavsetninger og en vegetasjon som går høyt opp i terrenget.

Landskapsområde 36.–.02. Isdalen

Landskapsområdet omfatter hele Isdalen ned til møtet med Sjørdalen.

LANDSKAPSKOMPONENT	BESKRIVELSE
Landskapets hovedform	<p>Landskapsområdet utgjør en markert iserodert sidedal til Sjørdalen, og er tilsvarende tydelig nedskåret i det gamle, hevede slettelandskapet fra Tertiær. Tverrprofilen er karakteristisk U-formet med myke overganger mellom forholdsvis bratte dalsider og den vide, flate dalbunnen. Dalbunnen er jevnt skrånende hele veien fra den begynner å ta form i høyde med fjellflaten omlag 1100 m o.h. til den møter Sjørdalen 150 m o.h., omlag 15 kilometer senere. Dalen omkranses av flere topper opp i 1000-1300 m o.h. Dalen har en buet utstrekning som innledes i nordvestlig retning, dreier rett nordover og møter Sjørdalen i en østlig retning.</p> <p>Dalformen er ubrutt, ensartet over strekningen og med en sterk orientering. Hovedformen illustrerer på en tydelig måte innlandsisens arbeid gjennom en rekke istider i Kvartær.</p>
Geologiske formasjoner	<p>I øvre deler av dalføret er det avsatt bunnmorene i dalbunnen, dels av stor mektighet. I nedre deler (under skoggrensa) er hele dalen fylt opp av skredmateriale etter omfattende frostforvitring i de bratte dalsidene. Skredmateriale finnes også i de østlige og vestlige overgangene i øvre</p>

	<p>deler, men har et mindre omfang i dette området.</p> <p>Dalføret heller forholdsvis bratt, og det er sparsomt med finere avsetninger innenfor landskapsområdet. Et unntak er i dalbunnens aller slakeste parti under Vesleklettan, hvor elvene har avsatt en sandflate oppå morenedekket. Ellers finnes en del små sand- og grusavsetninger spredt mellom nedrast blokk og stein innenfor landskapsområdet.</p> <p>Dalformen strekker seg opp til bredekte partier, særlig i vest, som også er godt synlige fra dalbunnen. Disse medvirker til variasjon og skaper kontraster innenfor landskapsområdet.</p> <p>Bunnmorenen, skredmaterialet og finere avsetninger jevner ut småformene, og tydeliggjør U-formen gjennom hele strekningen. Avsetningene er særlig tydelige over skoggrensa, og gir dalføret et mykt og rolig uttrykk uten dramatikk.</p>
Vegetasjon	<p>Tett lauvskog, dominert av småvokst fjellbjørk, dekker nedre del av Isdalen opp til ca. 500 m o.h. Det er ikke registrert spesielle botaniske verdier knyttet til disse skogsmiljøene. Undervegetasjonen er frodig, dominert av blåbær og høgstauder. Det har vært drevet en del plukkhogst i nedre deler.</p> <p>Over skoggrensa finnes stedvis et bredt vierbelte opp mot 800 m o.h. Deler av vierbeltet fører krevende arter der denne kommer inn i marmorbeltet som skjærer gjennom Isdalen. Over vierbeltet overtar rabbevegetasjonen med til dels svært artsrike utforminger av blant annet reinroseheier i veksling med fattigere kreklingdominert rabbevegetasjon og snøleiesamfunn av ulike typer. En spennende kalkrik rasmarkvegetasjon kommer inn der det finnes marmor i berggrunnen. Sauskardet sørøst i Isdalen peker seg ut som særlig interessant i så måte.</p> <p>Vegetasjonen er frodig, tett og med flere rike utforminger som også inkluderer sjeldne arter. De raske vekslingene mellom et mangfold av vegetasjonstyper over skoggrensa, skaper en variert og spennende småskala mosaikk med et varierende fargespill gjennom barmarkssesongen.</p>
Vann og vassdrag	<p>Et stort antall små smeltevannsbekker faller ned i Isdalen fra begge sider. Disse renner som regel dypt nedskåret i morenematerialet. Særlig i det høyereliggende, trebare partiet er dette svært tydelige innslag i landskapsområdet. På grunn av det jevnt bratte fallet og på grunn av det store slaminnholdet, så er vassdraget generelt svært iøynefallende innenfor dalrommet. Iselvas fall gjennom Langfossen er et enkeltelement med særlig inntryksstyrke, et blikkfang for store deler av dalrommet.</p> <p>Isdalselva er sterkt brepåvirket med store mengder suspendert materiale. Tidvis er vannet tydelig gråfarget. Særlig Iselva fra breene omkring Isberget bidrar med stor brevannføring sommerstid.</p> <p>Det finnes ikke vannspeil innenfor landskapsområdet. Vassdraget er tydelig, kontrastskapende og et livgivende element i Isdalen, men med unntak av Iselva og Langfossen, så utvises liten variasjon.</p>
Jordbruksmark	<p>Det er ikke jordbruksmark innenfor landskapsområdet. Nedre, skogklede deler beites av storfe. De høyereliggende deler inngår i sommerbeitet for tamrein. Det finnes spor etter setring i nedre deler av dalføret, men det finnes ikke synlige rester etter jordbruksmark i tilknytning til disse.</p>
Bosetning og tekniske anlegg	<p>Det finnes ikke bosetning eller tekniske anlegg innenfor landskapsområdet. Det er registrert rester etter setring i Isdalen, men disse sporene er lite synlige i dag. Et lite lokalt skiferbrudd som ble brukt i mellomkrigstida, ligger såvidt utenfor landskapsområdet, under Storflåget i overgangen mot Sjørdalen.</p> <p>Isdalen har preg av villmark uten tekniske inngrep av noe slag. Villmarkspreget forsterkes av vissheten om at en kan påtreffte både jerv, gaupe og bjørn innenfor landskapsområdet.</p>

Landskapskarakter

Isdalen er en tydelig avgrenset sidedal til Sjørdalen, jevnt hellende med en svært velformet U-profil. Innlandsisens arbeid er senere glattet ut av et omfattende skred- og morenemateriale. Skoggrensa, synlige deler av botnbreene sammen med de sterkt brepåvirkede bekkene som drenerer dalføret, skaper liv og kontraster til landskapsområdet.

Iselva gjennom Langfossen er et blikkfang, men forøvrig er det lite dramatisk innenfor landskapsområdet.

Områdets synlige eller formidlete kulturhistorie og vissheten om områdets biologiske verdier, gir positive tilskudd til landskapsopplevelsen. I tillegg til registreringene nevnt over, er jerv og gaupe vanlig forekommende, og det gjøres årlige registreringer av bjørn innenfor verneforslaget som helhet.

Iselva over Langfossen sett Isdalen og vestover. Langfossen er et blikkfang for Isdalen.

Isdalselva på veg mot Sjørdalen. Tydelig liniering i berggrunnen under Ædnannjoaskevaras.

Isdalen sett sørvestover. Isbreer og breelver med stor vannføring er en tydelig karakter ved landskapet.

Landskapsområde 36.–03. Boldnoáví

Landskapsområdet omfatter canyon mellom Stag'gunjuni i nord og vannskillet mot Torneträsk i sør.

LANDSKAPSKOMPONENT	BESKRIVELSE
Landskapets hovedform	<p>Boldnoáví er et ekstremt landskapselement, utgravd av innlandsisen og utspylt av store mengder smeltevann fra nedsmeltingen i Torneträskområdet. Canyon innerst i Sjørdalen er blant de aller viktigste overløpass hvor smeltevann gjennom flere istider har vært ledet fra Sverige mot Norge i avslutningsfasen av nedsmeltingsperioder.</p> <p>Kløftas ekstreme romavgrensning danner i dag et ensomt og avsondret hele. Den historiske og ennå gjeldende betydningen som dette området har i religiøs sammenheng, finner støtte i landskapets hovedformer.</p>
Geologiske formasjoner	<p>Hele Boldnoáví er mer eller mindre dekt av skredmateriale etter omfattende frostforvitring i kløftas bratte vegger. Formasjonen er karakteristisk, men utviser liten variasjon i mindre skala.</p>
Vegetasjon	<p>På de slakeste partiene vokser fjellbjørka, men stort sett er skredmaterialet uten finstoff og for ustabil til at trær kan leve på disse avsetningene. I bunnen av canyon og i de mest stabile skredsonene finnes likevel små partier med bjørkeskog.</p> <p>Det sparsomt vegeterte området gir et gjennomgående godt uttrykk, et uttrykk som støtter opp om landskapets ekstreme karakter forøvrig.</p>
Vann og vassdrag	<p>Tilløpsbekkene faller bratt ned i canyon, og samles i en rolig rennende elv som beveger seg mellom grov blokk, stein fra mektige skredavsetninger og blir delvis borte fra overflaten. I langstrakte forsenkninger danner elva flere mindre vannspeil.</p> <p>Tilløpsbekkene gir lyd til området, samtidig som hovedelvas stille løp dypt nede i kløften bygger opp rundt roen og ensomheten som oppleves her nede.</p>
Jordbruksmark	<p>Det er ikke jordbruksmark innenfor landskapsområdet. Arealet er likeledes uaktuelt som beite for rein fordi det er så vanskelig tilgjengelig.</p> <p>Boldnoáví er et naturlig og langstrakt hinder for tamreins områdebruk.</p>
Bosetning og tekniske anlegg	<p>Det finnes ikke bosetning innenfor landskapsområdet. Det knytter seg imidlertid en spennende kulturhistorie til området, en historie som spenner over et langt tidsrom, kanskje mer enn 6000 år. Et godt beskrevet fangstanlegg med over 200 fangstgroper fordelt på flere fangstsystemer ligger på norsk og svensk side i overgangen sør for Boldnoáví. Villreinen måtte passere dette smale partiet i tidligere tider, og hvor tamreinen drives forbi i vår tid.</p> <p>Et gammelt offersted finnes innenfor landskapsområdet, på en liten kulle i inngangen til canyon. Her ble offergaver lagt igjen, kanskje for å lede reinen inn i fangstanlegget.</p>
Landskapskarakter	<p>Landskapsområdet er slik det er avgrenset, et naturhistorisk dokument som beskriver i tydelig form den regionale avsmeltingshistorien gjennom Kvartær. Det naturgitte landskapet danner en spesiell atmosfære, hvor den skarpe romavgrensningen skaper et intimt, men også godt og karrig landskap, avsondret fra det øvrige. Atmosfæren forsterkes av områdets flere tusenårige kulturhistorie og religiøse betydning.</p> <p>Boldnoáví representerer ekstreme former og en intens kontrastvirkning mot omgivelsene i en stor skala selv variasjonen i mindre skala, er mer begrenset.</p>

Boldnoásvi er lineær og dypt nedskåret med store skredavsetninger i sidene. Her sett fra Stag'gunjuni og sørover.

Boldnoásvi danner en skarp kontrast til omgivelsene, og kan bare anes under tåkeskyene som driver forbi.

Landskapsområde 36.–04. Ruovdoaivit - Skaddjoaivit

Landskapsområdet omfatter høgfjellsområdet mellom Altevann og Torneträsk, avgrenset i vest av Sjørdalen og i øst av Vákkejohka.

LANDSKAPSKOMPONENT	BESKRIVELSE
Landskapets hovedform	<p>Landskapsområdet er høgfjell, dels med modne alpine former i vest hvor de høyeste toppene strekker seg opp mot 1550 meters høyde. Østover dominerer et lavere og mindre dramatisk landskap med roligere og mykere avrundete former. Dalgangene er vide og utjevnet av et forholdsvis mektig morenemateriale.</p> <p>Fjellområdet er slitt ned av mekanisk forvitring før både innlandsisen og mindre lokalbreer gav landskapsområdet den formen det har i dag. Inngangen til Sjørdalen er erodert av innlandsisen, mens lokalbreene i senere tid har gravd ut de mange botnene og "kvesset" tindene i det alpine landskapet som særlig er representert i vestlige deler av landskapsområdet.</p> <p>Landskapsformene utviser stor variasjon. I stor skala fremstår enkeltfjell og massiver som mektige individer mot det flatere landskapet som omgir dem. I mindre skala er det utviklet særlige kontraster med kvasse tinder mellom botner i ulike høydelag. Breinnslaget er tydelig til stede i det mest alpine partiet, og formrikdommen er generelt stor.</p>
Geologiske formasjoner	<p>Størstedelen av landskapsområdet er dekket av morenemateriale, til dels av stor mektighet i de største dalgangene. Det alpine fjellmassivet med Kjeleelvetinden (1569 m o.h.), Dittitinden (1426 m o.h.) og Ruav'doaivit (1550 m o.h.) som de høyeste toppene, har en mer variert sammensetning av løsmasser. Toppene er dekket av overflateforvitret blokkmark, og i sidene finnes store skredavsetninger under de bratteste partiene.</p> <p>Lokalbreene har gravd ut botner i fjellmassivet, og i tilknytning til denne aktiviteten er det avsatt karakteristiske morenerygger, eller randmorener. De fleste vannene i dette massivet fyller botner som er demmet opp av slike randmorener. Det er fremdeles et forholdsvis stort breinnslag i dette massivet.</p> <p>De geologiske formasjonene utviser størst variasjon innenfor det alpine fjellmassivet i vest hvor samtidig relieffet er størst og formrikdommen rikest. Samspillet skaper lokal dramatik som står i kontrast til det milde, mykt avdempede landskapet lengre sør og øst.</p>
Vegetasjon	<p>Landskapsområdet ligger i sin helhet over tregrensa, og fjellvegetasjonen består av rabbe- og snøleievegetasjon i raske vekslinger. Et marmorbelte i høydelaget 600-700 m o.h. gir utslag i rike reinroseheier med flere næringskrevende arter, som foreksempel lapprosa. Der terrenget innenfor marmorfeltet har utviklet rasmak, finnes en interessant og artsrik flora.</p> <p>Store arealer med grassnøleier finnes i de lavereliggende partiene, ofte i veksling med ordinær bærlynghei. Dette skaper et generelt grønt, friskt og frodig uttrykk som ytterligere fremheves i samspillet med alle bekkene og småvann innenfor landskapsområdet.</p>
Vann og vassdrag	<p>Flere middelsstore vann ligger forholdsvis høyt i terrenget i utgravde botnformer innenfor det alpine massivet med Kjeleelvetinden (1569 m o.h.) og Dittotinden (1426 m o.h.) som sentrale tinder. I det flaterte, morenedekta landskapet som omgir dette alpine massivet, ligger et svært stort antall pytter, tjern og småvann i forsøkninger. Spredt innenfor landskapsområdet ligger også enkelte større vann med Kåivujavre på svensk side, som det største. Dette er grunne vann med uregelmessig strandlinje, holmer, vik og små øyer.</p> <p>Vannene er bundet sammen av et nett av mindre bekker som etterhvert</p>

	<p>samles i Salvasskardelva og Jordbruelva med drenering mot Altevann, og Snuvrejoeka som drenerer sørover på svensk side mot Torneträsk. Det er relativt mye myr innenfor de flatere partiene av landskapsområdet.</p> <p>Det står mye vann innenfor landskapsområdet, og både vannspeil og bekker er dominerende elementer med stor betydning for landskapsopplevelsen. De skaper liv og variasjon i et landskap med liten formvariasjon og små kontraster forøvrig, riktignok med unntak av det mer alpine massivet omkring Kjeleelvtinden/Dittotinden.</p>
Jordbruksmark	<p>Det er ikke jordbruksmark innenfor landskapsområdet. Arealet inngår som et mye benyttet sommerbeite for tamrein.. Tamrein i høgfjellet er et positivt, spennende innslag som på sett og vis er ”naturlig” og skaper en tidløshet i opplevelsen.</p>
Bosetning og tekniske anlegg	<p>Det finnes reingjerder innenfor landskapsområdet, og flyttsamene har sommerboplass på norsk side ved Láirevag’gi i forbindelse med drifta. Langs riksgrensa på svensk side ligger flere ”renvaktarstugar”.</p> <p>Lappjordhytta som eies av Den norske turistforening, ligger sørvest i området. Den merkede, dels vardete turistløypa mellom Lappjordhytta og Altevann, strekker seg gjennom landskapsområdet. Forøvrig er det ikke tekniske inngrep i området.</p>
Landskapskarakter	<p>Landskapsområdet har partier med alpin karakter og stor formrikdom, skarpe kontraster og et stort relieff. Fjellene framstår enhetlige som mektige enkeltindivider innenfor et helhetlig landskap. Et generelt stort innslag av breer, skredmateriale, nakent berg, bekker og tjern, danner raske vekslinger og et landskap med stor inntryksstyrke.</p> <p>Det alpine massivet omgis av et mildere, lavereliggende landskap med en særlig frodig vegetasjon mellom en rekke, grunne småvann i høydelaget 700-1000 m o.h.</p> <p>Områdets brukshistorie, innslag av tamrein og vissheten om at jerven har fast tilhold i området, er eksempler på dimensjoner ved landskapet som påvirker opplevelsen direkte og indirekte.</p>

Sav'zajákka renner i overgangen mellom det alpine fjellmassivet og det slakere partiet lengre øst og sør.

Innslaget av vann er stort. Grunne vann med en ujevn strandlinje tilfører landskapet positive kvaliteter.

Det slake partiet fortsetter sørover mot grunnfjellspartiet i Sverige og Torneträskområdet.

4 EVALUERING OG KONKLUSJON

Tabell 4.1 er en presentasjon av landskapsområdenes totalinntrykk og vurderingsklasse slik den er evaluert med grunnlag i skriftlige kilder, kontaktpersoner og befaring i felt. Landskapsområdene er for ordens skyld plassert under aktuelle landskapsregion/-underregioner.

Tabell 4.1. Presentasjon av landskapsområdenes verdi og verdibegrunnelse. Resultatene er også presentert i Vedlegg

Område	Totalinntrykk	Kl.
INDRE BYGDER I TROMS		
Bardu/Målselvdalen		
Indre Sjørdalen	<p>Sjørdalen har et kontrastrikt tverrsnitt med skarpe overganger og et stort relieff. Hovedformene er likevel vedvarende over strekningen og storskalaformene utviser forholdsvis liten variasjon. Viktige elementer som forsterker opplevelsen i en mindre skala er den frodige, nærmest tropiske vegetasjonen i dalbunnen med tett, fleraldret lauvskog over et særdeles høgvokst feltsjikt i samspill med den blakke Sjørdalselva som stedvis meandrerer og former idylliske grusører og sandbanker i de roligste partiene. De trange bekkekløftene i den stupbratte dalsida fanger også oppmerksomheten selv om innslaget er gjentakende over strekningen.</p> <p>Områdets synlige eller formidlete kulturhistorie og vissheten om områdets biologiske verdier, gir positive tilskudd til landskapsopplevelsen. Det registreres årlig både jerv, gaupe og bjørn innenfor landskapsområdet.</p>	A2
HØGFJELLET I NORDLAND OG TROMS		
Næverfjellet		
Snøhetta - Storklettan	<p>Landskapsområdet har en alpin karakter med stor formrikdom både i stor og liten skala, skarpe kontraster og et stort relieff. Fjellene framstår enhetlige som mektige enkeltindivider innenfor et helhetlig landskap. Et generelt stort innslag av breer, skredmateriale, nakent berg, bekker og tjern, danner raske vekslinger og et landskap med stor inntryksstyrke.</p> <p>Områdets biologiske verdier, og vissheten om de samme, er et positivt tilskudd til landskapsopplevelsen.</p>	A2
Isdalen	<p>Isdalen er en tydelig avgrenset sidedal til Sjørdalen, jevnt hellende med en svært velformet U-profil. Innlandsisens arbeid er senere glattet ut av et omfattende skred- og morenemateriale. Skoggrensa, synlige deler av botnbreene sammen med de sterkt brepåvirkede bekkene som drenerer dalføret, skaper liv og kontraster til landskapsområdet.</p> <p>Iselva gjennom Langfossen er et blikkfang, men forøvrig er det lite dramatisk innenfor landskapsområdet.</p> <p>Områdets synlige eller formidlete kulturhistorie og vissheten om områdets biologiske verdier, gir positive tilskudd til landskapsopplevelsen. I tillegg til registreringene nevnt over, er jerv og gaupe vanlig forekommende, og det gjøres årlige registreringer av bjørn innenfor verneforslaget som helhet.</p>	B1
Boldnoávzi	<p>Landskapsområdet er slik det er avgrenset, et naturhistorisk dokument som beskriver i tydelig form den regionale avsmeltingshistorien gjennom Kvartær. Det naturgitte landskapet danner en spesiell atmosfære, hvor den skarpe romavgrensningen skaper et intimt, men også goldt og karrig landskap, avsondret fra det øvrige. Atmosfæren forsterkes av områdets flere tusenårige kulturhistorie og religiøse betydning. Boldnoávzi representerer ekstreme former og en intens kontrastvirkning mot omgivelsene i en stor skala, mens variasjonen i mindre skala, er mer begrenset.</p>	A1

Ruovdoaivit - Skaddjoaivit	<p>Landskapsområdet har partier med alpin karakter og stor formrikdom, skarpe kontraster og et stort relieff. Fjellene framstår enhetlige som mektige enkeltindivider innenfor et helhetlig landskap. Et generelt stort innslag av breer, skredmateriale, nakent berg, bekker og tjern, danner raske vekslinger og et landskap med stor inntryksstyrke.</p> <p>Det alpine massivet omgis av et mildere, lavereliggende landskap med en særlig frodig vegetasjon mellom en rekke, grunne småvann i høydelaget 700-1000 m o.h. Områdets brukshistorie, innslag av tamrein og vissheten om at jerven har fast tilhold i området, er eksempler på dimensjoner ved landskapet som påvirker opplevelsen direkte og indirekte.</p>	B1
----------------------------	---	----

Klasse A

Landskapsområde der landskapskomponentene samlet sett har kvaliteter som gjør det enestående og særlig opplevelsesrikt. Landskapet er helhetlig med stort mangfold og høy inntryksstyrke. Homogent og helhetlig landskap med usedvanlig høy inntryksstyrke hører også med her.

Klasse A1 karakteriserer det ypperste og det enestående landskapet innenfor regionen.

Klasse A2 karakteriserer landskap med høy inntryksstyrke og stort mangfold.

Klasse B

Klassen favner det typiske landskapet i regionen. Landskapet har gjens gode kvaliteter, men er ikke enestående. Dersom et statistisk stort nok materiale foreligger, vil de fleste underregioner/landskapsområder høre til denne klassen.

Klasse B1 representerer det typiske landskapet uten inngrep innenfor regionen.

Klasse B2 representerer det typiske landskapet med noe lavere mangfold og enkelte uheldige inngrep.

Klasse C

Klassen inneholder inntrykkssvake landskap med liten formrikdom og/eller landskap dominert av uheldige inngrep.

5 LITTERATUR

- Barlindhaug, S., Dahl, R., Iversen, M. og Strann, K. B. 2002. Forprosjekt i forbindelse med opprettelse av nasjonalpark i Sjørdalen – Isdalen, Bardu. Intern NINA-NIKU rapport til Fylkesmannen i Troms.
- Berthelsen, Å., Fromholtz, H. L., Gautefall, E. & Halligstad 1971. Landskapsanalyse i indre Troms. Målselvdalen, Dividalen og Bardudalen. Semesteroppgave. Telemark distriktshøgskole, Bø.
- Bjørklund, F. og Møller, J. 2002. Sjørdalen – Isdalen – området, Bardu. Geologiske verneverdier. Notat. Tromsø Museum.
- Direktoratet for naturforvaltning 2003. Fylkesoversikt over inngrepsfrie naturområde, Troms fylke.
- Eie, J. A., Faugli, P. E. og Aabel, J. 1996. Elver og vann. Vern av norske vassdrag.. Grøndahl Dreyer/Norges vassdrags og energiverk. 288 s.
- Elgersma, A. 1996. Landskapsregionar i Norge, med underregioninndeling. Målestokk 1:2 000 000. Norsk Institutt for Jord- og Skogkartlegging.
- Elgersma, A. og Asheim, V. 1998. Landskapsregioner i Norge. Landskapsbeskrivelser. NIJOS. 51s.
- Iversen, M. 2003. Botaniske undersøkelser i Sjørdalen – Isdalen, Bardu kommune. Befaring i forbindelse med foreslått nasjonalpark. NINA-rapport.
- Lykkja, H. 1999. Utarbeiding av forvaltningssoner for nasjonalparker og deira nærområde. NIJOS-rapport 11/1999. 105 s.
- Moen A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss. 200 s.
- Møller, J., Fjalstad, A., Haugane, E., Johansen, K. B. og Larsen, V. 1986. Kwartærgeologisk verneverdige områder i Troms. Troms, naturvitenskap nr. 49. Universitetet i Tromsø. Institutt for museumsvirksomhet.
- NIJOS u.å. Inndeling av Troms fylke i landskapsunderregioner. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging. Ås. Kart.
- Norges offentlige utredninger 1991a. Verneplan for vassdrag IV. NOU 1991:12A. Universitetsforlaget. 151 s.
- Norges offentlige utredninger 1991b. Verneplan for vassdrag IV. NOU 1991:12B. Universitetsforlaget. 373 s.
- Norges offentlige utredninger 1986. Ny landsplan for nasjonalparker. NOU 1986:13. Universitetsforlaget. 103s.
- Prestbakmo, H. 2002a. Samisk bruk av Sjørdalen og tilgrensende fjellområder. 45 s.
- Prestbakmo, H. 2002b. Natur, tanker og mennesker i grenseland. 135 s.
- Schaaning, M. 1993. Sjørdalen- Isdalens. 74-77 i: Nye nasjonalparker. Fjell og vidde 1993:8 Den norske turistforening.
- St. meld. nr. 62 1991-92. Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Miljøverndep. 132 s.
- St. prp. nr. 118 1991-92. Verneplan IV for vassdrag. Olje- og energidepartementet. 128 s.
- Sveian, H. u.a. Fylkeskart kvartærgeologi Troms. Norges geologiske undersøkelse.
- US. Forest Service 1974. National Forest Landscape Management. Volume 2. The Visual Management System. U.S. Department of Agriculture. Agriculture Handbook nr. 462. USA.

Sørdalen-Isdalen - foreslått nasjonalpark

Landskapsområder med evalueringsklasser

Vedlegg

